

10 ianuarie 1475, ziua desăvârșitei biruințe de la Vaslui

9 ian. 2025

„...și în acea zi de marți, a desăvârșitei biruințe – cea mai mare din viața lui Ștefan și asupra celui mai puternic dușman – și miercuri și joi, pâlcuri de vânători se ținură în urma dușmanilor. Mlaștinile îi înghițeau, pădurile îi prindeau în brațele lor negre, dându-i în puterea românilor, gheața râurilor se sfărâma, prăbușindu-i în adâncuri. Secerișul de iarnă al trupurilor urma ziua și noaptea”.(Nicolae Iorga)

Kara Bogdania, Moldova în grai turcesc, devenise de ceva vreme pentru sultanul Mohamed un obstacol în invadarea Europei. La 1474, Cuceritorul Bizanțului dorea să facă din Moldova lui Ștefan cel Mare pașalâc turcesc, așa încât pe tot cuprinsul țării să se înalțe inmuri de slavă Profetului iar moldovenii să se supună fără crâcnire legilor păgâne. Dorința generată de furie, fusese provocată de refuzul domnitorului Ștefan de a închina țara și de împotrivirea de a plăti greu tribut Înaltei Porți. Trecuseră doi ani de când bogățiile Moldovei nu se mai revărsau sub forma birului către sultanatul lui Mohamed, trecuse ceva timp de când sultanul adresase un autentic ultimatum voievodului Moldovei, cerându-i să se prezinte personal la Istanbul cu tributul. Nici haraciul dar nici voievodul nu ajunseseră. Acestei sfidări nemaîntâlnite se adăugau repetatele încercări ale lui Ștefan de a aduce în scaun domnesc în Țara Românească

domnitori pe al căror sprijin ar fi vrut să se bazeze în lupta împotriva cötropitorilor de la sud de Dunăre. Peste toate acestea, abundența resurselor economice și a celor umane ispoteau pe Mahomed care deja visa la constituirea în Moldova a unei baze militare de operațiuni, centru de formare și antrenament pentru viitorii luptători ai imperiului, mulți dintre ei urmând a fi recrutați din rândurile vitejilor plăieși moldoveni.

Având în vedere toate acestea, sultanul poruncește pașei Suleiman Eunucul să renunțe la luptele de la Scutari din Albania, pornindu-l grabnic în fruntea unei oștiri spre țărmurile îmbelșugate ale Moldovei, spre a aplica dură corecție rebele și neînsemnatei țări condusă de un Ștefan Mare după cum îl numeau supușii săi. Marșul armatei otomane până la granița Moldovei s-a desfășurat în condițiile nefavorabile ale toamnei târzii și începutului unei ierni capricioase, oștile otomane erau deja obosite după o campanie nereușită, trupurile ienicerilor nu se puteau acomoda temperaturilor în continuă scădere după cum nu se adaptaseră nici la multele grade Celsius de pe câmpurile de luptă albaneze. Drumul până la Dunăre a durat o lună întreagă, presupunându-se că trupele comandate de Suleiman pașa s-au îndreptat pe două coloane spre Țara Românească și au trecut pe teritoriul acesteia prin vadul Vidin-Calafat și Silistra -Călărași. Undeva lângă Dunăre s-a făcut joncțiunea cu oastea strânsă de Radu cel Frumos reinstalat din mers pe tronul Munteniei, favor ce îl obliga să se alătore oștilor lui Suleiman și să participe la expediția împotriva lui Ștefan cel Mare al Moldovei. Cronicile spun că s-au alăturat și 20000 de bulgari, aceștia fiind siliți, constrânși căci erau supuși ai sultanului.

Drumul a fost lung și istovitor, cai și oameni au trecut hotarele țării Moldovei la sfârșitul anului 1474. Erau osteniți și bolnavi dar nădăjduiau că vor afla cele trebuitoare întremării rapide după marșul lor forțat. Credeau și își doreau să învingă într-o singură confruntare pe care și-o plănuiau a fi fulgerătoare, visau că vor pleca victorioși cu multă pradă de război. Vor trece frontiera moldo-munteană grăbindu-se a da importanța bătălie în speranța reabilitării în fața sultanului după eșecul din Albania, zorindu-se a scăpa cât mai curând posibil de rigorile asprei ierni cu care făceau cunoștință întâia oară.

Nu a fost deloc așa cum și-au imaginat. Tactica de război adoptată de domnitorul Ștefan le va zădărnici planurile și așteptările. Vor fi hărțuiți, înfomețați, atacați prin surprindere. Încă de la trecerea hotarului, de la primii pași în Țara Moldovei, Ștefan i-a momit cu oaste, abătându-i de pe drumul Siretului pe valea arcuită a Bârladului, având însă mare grijă să evite confruntările directe, repliindu-se și aplicând fără ezitare, ori de câte ori avea prilejul lovituri rapide menite să rărească rândurile inamicului. Atacau mai cu seamă la vreme de popas sau la trecerea prin întunecimile și desigurile codrilor. În calea vrăjmașilor pământurile, satele, târgurile erau pârjolate și părăsite, fântânile erau otrăvite, în acest fel Ștefan având grijă să nu hrănească armata cötropitoare din agoniseala poporului său și nici să le ofere culcuș calduț, obligându-i să flămânzească și să amortească de frig încercând a se odihni sub cerul înghețat de ianuarie. A rupt poduri peste râuri, lăsând dușmanul să le treacă la pas printre sloiuri de gheață ori prin locuri mâlite, îngreunându-le și întârziindu-le înaintarea spre inima Moldovei. Nimic nu a fost lăsat la voia întâmplării, trupele otomane răzlețite, plecate în recunoaștere sau după hrană pentru oameni și animale erau ucise din porunca domnitorului. În doar 150 de kilometri, de la confluența Bârladului cu Siretul până la Vaslui, redutabila oștire otomană a fost transformată dintr-un pâlț de „șoimi” falnici într-o masă demoralizată, metamorfozarea aceasta fiind rezultatul gândirii și practicii militare ce poartă geniul domnitorului moldovean. „Acel afurisit venind pe neașteptate și hărțuind oastea islamică, i-a atacat pe turci pe când aceștia umblau ca niște străini cu ochii legați”, spunea în a sa cronică turcească Mehmed Neșri, plângându-le de milă celor ce fără de milă cötropiseră pământurile noastre.

În fața acestui invadator, Ștefan se afla aproape singur. Armata moldovenească avea în componență oastea de curte alături de cetele boierești, efective ce beneficiau de instruire militară, dar Ștefan își dă seama că numai cu aceste forțe nu va putea ține piept năvalei turcești, așa încât va extinde recrutarea de luptători din rândurile țăranilor și târgoveților, aceștia formând la caz de primejdie oastea cea mare. Va face apel pentru prima oară la mobilizarea generală a populației de sex masculin capabilă a ține o armă în mână, adunând o armată de 40000 de oșteni, 10000 reprezentând oastea de curteni(cavaleria), 5000 fiind secui, 1800 unguri din Transilvania și vreo 2000 de polonezi, forțe străine aliate venite în Moldova încă din vara lui 1474. Mult prea puțin față de cei 120000 de luptători câți număra armata lui Suleiman. Se mai bizuia Ștefan al nostru pe puterea de foc a 20 de tunuri, cu siguranță înzecit mai puțin față de ceea ce cărau după ei otomanii(cronicile nu menționează). Era deosebit de important ca dispunerea trupelor în teren să se facă în așa fel încât să fie exploatate la maximum avantajele pe care terenul le prezenta pentru apărare dar și dezavantajele lui pentru inamic.

Cu toate că existau semne evidente că primejdia creștea de la o zi la alta, turcii s-au încăpățânat să urmărească trupele moldovene. Pripită decizie, gravă greșeală a strategului Suleiman! De la Crasna, drumul a trecut pe partea stângă a râului Bârlad iar turcimea va fi adusă pe drumul situat de-a lungul versantului estic al văii Bârladului. Vor ajunge în 10 ianuarie în culoarul strâmt dintre Dealul Munteni și mlaștina de la confluența Racovei cu râul Bârlad, la câțiva kilometri sud de târgul Vaslui. Locul era mlăștinos și era flancat de dealuri împădurite. Câmpul de bătălie fusese ales încă dinainte de începerea invaziei otomane, Ștefan studiind în amănunțime locul propice a respinge iminenta agresiune militară. Fuseseră efectuate lucrări de apărare ce exploatau la maxim partea dreaptă, transformând pădurile dealului Paiului într-un veritabil obstacol în cazul unei încercări de retragere a oștilor otomane. Și partea stângă cu pantele împădurite la nord-est de cota 270 fuseseră modificate în avantajul luptătorilor moldoveni. Spațiul era îngust, având doar 2- 2,5 km deschidere, motiv pentru care pașa Suleiman a fost în imposibilitatea de a-și desfășura în mod convenabil efectivele militare, terenul de luptă neîngăduindu-i a-și pune în valoare superioritatea numerică.

Între râul Bârlad și dealul Muntenilor existau pe atunci două poduri ce asigurau traversarea pâraurilor Vaslui, Vasluiet, iar un al treilea numit podul Hatmanului(secolele redenumindu-l în Podul Înalt) fusese construit la punctul de confluență a apei Bârladului cu Racova. În această „zonă a podurilor” se aflau dispuse în linii succesive trupele de elită alcătuite din cei mai destoinici luptători ai domnitorului Moldovei, care împreună cu forțele secuilor aveau misiunea de a stăvili înaintarea oștii otomane către Vaslui. Pe flancuri, lângă râul Bârlad și spre dealul Muntenilor voievodul a poruncit să fie amplasate tunurile. Mascate între cutele de teren și vegetație ale aceluiași deal erau plasate forțele moldovenești cu rol de a asigura atât atacurile cât și contraatacurile de flanc asupra capului coloanei otomane dar și asupra efectivelor înșiruite de-a lungul drumului. Detașamentele mai slabe au fost poziționate pe dealul Paiului pregătite și instruite a ataca adversarul ce ar fi trecut pe partea dreaptă a apei Bârladului. În apropiere de podul Hatmanului a fost camuflat un mic grup de diversiune, „înarmat” cu buciume, trâmbițe, surle. Punctul de comandă al lui Ștefan a ocupat înălțimea situată ușor la sud-sud-est de podurile peste Vaslui și Vasluiet, pe versantul dealului Muntenilor, poziție ce îi asigura observarea inamicului, conducerea propriilor trupe, legătura cu rezerva dar și posibilități de retragere în cazul unei înfrângeri.

În dimineața de marți, 10 ianuarie 1475, obosit și cu moralul zdruncinat, inamicul înainta greoi prin lunca Bârladului. Natura parcă îi ura pe turci, deoarece înainte cu câteva zile de bătălie, vremea s-a încălzit, în consecință zăpezile au început a se topi transformând lunca într-o mlaștină vâscoasă în care se putea împotmoli și un șoarece. Avangarda formată din spahii, era

urmată de apazi și ieniceri, iar artileria și convoaiele de aprovizionare încheiau coloana. Nebănuind disponerea trupelor lui Ștefan căci ceața îi împiedicase a face o recunoaștere detaliată a zonei, avangarda otomană ajunge la poduri și se angajează în atac, izbindu-se de rezistența celor ce-și apărau „nevoile și neamul”. Degeaba s-au desfășurat de o parte și de alta a drumului în încercarea de a organiza un atac, căci părăsind drumul s-au afundat în mlaștină, producându-se totodată o mare îmbulzeală. Focul artileriei și săgețile arcașilor moldoveni i-au silit să bată în retragere și să se replieze în așteptarea grosului trupelor. Sosit în zona podurilor, Suleiman a avut la rându-i momente de dezorientare căci vremea neguroasă nu îi oferea nici lui o imagine clară asupra situației, dar dornic să nu scape prilejul de a zdrobi oastea românilor, va ordona reluarea atacului. Altă decizie grăbită, altă greșeală de strategie! De la început lupta s-a desfășurat într-un dispozitiv anormal pentru turci, cu călărimea în centru și pedestriimea la aripi. Orice posibilitate de manevră era exclusă, inamicul fiind constrâns să ducă o luptă frontală în dezordine, cu trupe amestecate, fără disciplină militară .

Ploaia de săgeți pornite din arcurile moldovenilor a secerat primele rânduri ale atacatorilor dar cum aveau superioritate numerică, din spate veneau mereu otomani ce luau locul celor căzuți la pământ. Șanțul de apărare ce despărțea cele două forțe militare se umplea de trupurile morților alcătuind un pod de leșuri ușor de traversat. Săgețile arcașilor moldoveni erau pe terminate lăsându-i fără apărare. Chiar dacă turcii au traversat canalul, linia frontului nu a fost ruptă imediat, căci dușmanii au fost luați în primire de secui, de rezervele de sulitași moldoveni ale căror forțe fuseseră completate de măciucașii români. Inamicul va suferi și de această dată noi și mari pierderi. Dar cum valuri de spahii umpleau golurile lăsate de cei răniți, prima linie de oșteni secui și moldoveni va fi copleșită de numărul năvălitorilor și va fi nevoită să se replieze spre linia a doua cu care s-a contopit, opunând o nouă rezistență. Oricât de puternici, antrenați, destoinici ar fi fost oștenii lui Vodă, puterile tot s-ar fi scurs din trupurile lor căci a lupta nu era o joacă de copii, spadele, halebardele de fier cereau forță spre a fi ridicate deasupra capului vrăjmaș, cereau viteză și precizie spre a fi repezite cu tăișul în trup de cotropitor.

Covârșitoarea superioritate numerică a inamicului amenința să rupă și a doua linie de apărare a moldovenilor, drumul spre Vaslui fiind deschis invadatorilor. Cronicarul polonez Dlugosz consemna: „Toate rândurile dintâi, în care se aflau în frunte și secuii, fiind distruse, pericolul ar fi devenit foarte mare dacă nu s-ar fi aruncat Ștefan însuși, în linia de luptă a turcilor”. În această clipă de grea cumpănă Ștefan a aplicat măsurile dinainte gândite care au întors cursul bătăliei în favoarea oștirii sale. Acum își va intra în rol grupul de diversiune sunând din buciume și trâmbițe așa cum se obișnuia atunci când pedestrașii porneau la atac, indicându-se totodată și direcția de asalt, doar că de data aceasta semnalul a fost unul fals, mincinos. Câteva minute mai târziu tunurile vor slobozi 7 salve, acesta fiind semnalul convenit, știut de suflarea românească, ce anunța și grosul armatei camuflat pe dealul Muntenilor că a sosit momentul să pornească la atac. La scurt timp aveau să coboare vijelios avântându-se în luptă și rezervele domnitorului, cunoscuta cavalerie de 10000 de oșteni. Toate, de pe dealul Muntenilor, nu din partea opusă cum sugerau buciumele.

Induși în eroare de buciume, crezând că de acolo urma să lovească oastea moldovenilor, turcii se grăbesc să-și întoarcă trupele spre a respinge atacul ce părea să vină de dincolo de podul Hatmanului. Unii se aventurează pe pod, alții vor mâna caii direct spre și prin albia râurilor Bârlad și Racova, răsucindu-se și poziționându-se astfel cu spatele în bătaia tunurilor și a cavaleriei domnului Moldovei. Manevra a fost greoaie, periculoasă, inefficientă, efectuată sub imperiul panicii creată de temerea că sunt înconjurați dinspre râul Bârlad și că vor fi atacați în flancul stâng al dispozitivelor lor. Bulucindu-se spre a preveni atacul au fost întâmpinați cu șuierat de săgeți, iar când tunurile spumegă și ghiulele cad în grupul lor compact, provocându-

le mari pagube, turcimea se învârte în loc căci nu mai înțelege nimic din semnalele trimise de oastea vrăjmașă. Derutată, confuză, cu trupe îngrămădite, cai și oameni de-a valma, simțindu-se amenințată din toate părțile, oastea dușmanului nu a mai avut putere de reacție nici în atac dar nici în apărare. Când zăpăceala, haosul au pus stăpânire pe oastea otomană, Ștefan s-a avântat însuși în luptă cu cavaleria, aducând forțe proaspete în mijlocul viermuelii de otomani. Coborând de pe deal având avantajele strategiei sus amintite, călărima moldoveană va lovi necruțător flancul drept și spatele forțelor principale ale otomanilor, împiedicându-le orice posibilitate de retragere.

Furia moldovenilor nu cunoaște margini. Sub loviturile ghioagelor, coaselor, paloșelor, lăncilor și securilor devenite prelungiri ale brațelor celor ce- și apărau moșia strămoșească armata lui Suleiman se transformă într-o masă amorfă. Mândria sultanului și a Semilunii, crema trupelor otomane de ieniceri școliți la înalte academii militare este zdrobită fără drept de replică. Atât de energic a fost atacul voievodului încât cronicarul turc Șemședin Ahmed bin Suleiman Kemal îl asemuia unui „uragan și ca un vânt puternic aducător de nenorociri”. În învălmășeala care s-a produs dar și din cauza ceței dese, otomanii s-au călcat „în picioare unii pe alții, ca niște turme de oi”. Situația devine favorabilă pedestrimii moldovene care dacă până atunci se apărase cu vitejie, acum trece la atac începând cu spor a secera în lanul de trupuri dușmane. Secuții au învăluit flancul stâng al otomanilor lovind năprasnic în ieniceri și spahii. Astfel, principalele forțe ale lui Suleiman au fost încercuite și turcii s-au trezit izbiți din toate părțile, fără putere de a rupe liniile de la poduri pe care le slăbiseră ceva mai devreme. Cercul s-a strâns treptat, armata otomană a fost împinsă spre apa Bârladului și mlaștina întinsă la sud de Racova unde nu au mai avut capacitatea de a se reorganiza, a se adapta cumva noilor condiții de luptă, așa încât după câteva ore de încheștare, mare parte a falnicei oștiri străine și-a aflat sfârșitul. Toate încercările de a scăpa cu fuga spre dealul Paiului au fost zădărnice de detașamentele moldovene amplasate acolo din vreme.

„Mulți musulmani au murit ca niște martiri”, scria Neșri turcul, deplângând soarta oștirii otomane. Pierderile au fost uriașe, nicăieri vreo armată musulmană nu fusese decimată în asemenea hal, chiar cronicile turce afirmând că au fost tăiați atunci peste 40.000 de ieniceri și spahii alături de comandanții lor (unele cronicile menționează cifra de 100.000). Șocul psihologic s-a transmis într-o clipită și asupra rezervelor turcești. Situate la mică distanță de locul cumplitei bătălii, rezervele împietrite de spaimă sunt martore ale masacrului, mii de ochi văd și urechile lor aud ce le hărăzise crunta soartă celor mai buni războinici ai armatei. Asemeni unei unde seismice, panica nu îi ocolește și îi cuprinde rapid în îmbrățișarea ei pe ultimii turci, poruncindu-le, determinându-i să fugă în speranța că vor afla salvarea vieților lor. Zădărnice! Resturile armatei otomane în frunte cu Suleiman pașa încercat-au retragerea în grabă, fugind spre sud și spre vest, dar nu au scăpat de urmărirea fără răgaz a călăreților moldoveni. Tropotul cailor a răsunat aproape patru zile, urmărirea a durat „de marți până vineri noaptea”, numeroși fugari fiind nimiciți sau capturați, mulți alții aflându-și sfârșitul înecați în Dunăre ori în apa Siretului. „Și biruit-au atunci Ștefan voievod – povestește letopisețul de la Bistrița – și au căzut atunci mulțime de oameni nenumărată și mulți fără număr au fost prinși vii, care apoi au fost tăiați, numai pe unul îl lăsară viu, pe fiul lui Isac pașa, și steagurile împreună cu schiptrele cele mari au fost luate, mai mult de 40...”.

Au murit în acea bătălie luptând eroic pentru patrie oameni de rând și căpetenii de vază și spre lauda neamului ce i-a dat, vremea nu le-a șters numele, le-a păstrat și le-a murmurat ani la rând în pomelnicul unui călugăr al mănăstirii Bistrița: Toma Stolnicul, Petre Marjelat, ușierul Dima, Smia Hrană, Ștetul Corni, Petrică Iachimovici, Roman Coșuleanul, Stanciul Nemeșul, Cristea Braevici, Sîrbul Petre Iezereanul, Ioan Ciocârlie, Giurgiu Todora. Trei movile mari de pământ

străjuite de trei cruci de piatră se mai puteau vedea de pe drumul mare, lângă Vaslui și după trecerea unui secol de la evenimentele din ianuarie 1475, semn că aici fuseseră îngropați cei căzuți în luptă. Grindul Călugărițelor sau „grădina regimentului” sunt denumirile pe care bătrânii noștri le-au moștenit din veac în veac știind astfel că osemintele vitejilor lui Ștefan odihnesc acolo (arheologi ai zilelor noastre au descoperit morminte și arme din epoca lui Ștefan). Ca în atâtea rânduri, românii și-au vărsat sângele pentru libertatea și independența țării lor, dar ei au avut conștiința că odată cu aceasta și prin aceasta, contribuiseră și la apărarea tuturor celorlalte popoare amenințate de aceeași primejdie. Acest adevăr îl exprima și-l da de știre Ștefan în mesajul adresat principilor Europei după victorie: „am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare, și pe toți i-am trecut sub ascuțișul sabiei noastre (...). Așa trebuie să faceți și voi, pe mare sau pe uscat, după ce cu ajutorul lui Dumnezeu celui atotputernic noi i-am tăiat mâna cea dreaptă”.

Izbânda lui Ștefan a fost atât de mare, încât ea a smuls aceluiași Dlugosz, cronicarul polon contemporan, un strigăt de admirație: „O, bărbat demn de admirat, întru nimic inferior ducilor eroici pe care îi admirăm, care cel dintâi dintre principii lumii a repurtat în zilele noastre o victorie atât de strălucită în contra turcilor”. Biruința moldovenilor a avut un puternic ecou în întreaga lume: „toată Transilvania e în sărbătoare pentru această victorie”, menționa un document de epocă redactat la Turda, iar Papa îi scria lui Ștefan laudându-l pentru „faptele săvârșite cu înțelepciune și bărbăție” ce au adus faimă numelui său „încât el este pe buzele tuturor, (...) îndeobște laudat”. Chiar și cronicarii turci au recunoscut înfrângerea suferită de armata lui Suleiman pașa: „a fost un teribil măcel și puțin a lipsit ca să nu fie cu toții tăiați în bucăți”, iar mama sultanului Mohamed avea să spună: „niciodată armatele n-au suferit un dezastru atât de mare”.

La scurt timp după Bobotează, vestea victoriei de la Podul Înalt a traversat sub formă de scrisori oficiale cu peceți domnești întreaga Europă, domnitorul Ștefan și a sa țară, Moldova, impunându-se peste tot ca o putere vrednică de luat în seamă, demnă de respect. Atunci s-a auzit în lume despre târgușorul nostru, căci izbânda de la Vaslui, a depășit prin semnificația ei, granițele țării, înscriindu-se astfel printre evenimentele importante din istoria universală.

Mihaela Ochianu – Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui